

Dorota Ubysz

Wojciech Giermaziak

Central Medical Library during the COVID-19 pandemic – analysis of provided services and user needs

Główna Biblioteka Lekarska w czasie pandemii COVID-19 – analiza świadczonych usług i potrzeb użytkowników

DOI: 10.34738/mlf.0061

Medical Library Forum 2022;15(1):41–49

Central Medical Library, Warsaw, Poland

Correspondence to: d.ubysz@cml.waw.pl

Abstract

The article presents how the Central Medical Library (CML) operated during the COVID-19 pandemic, including solutions and special measures used to enable users to safely use CML services and access its collections. It presents statistics on remote services provided by the library: topical literature compilations, reprographic services, confirmations of participation in scientific publications and the use of the Polish Medical Bibliography (PMB) database. It discusses users' interest in issues related to COVID-19 and presents material related to the pandemic in the CML collections.

Streszczenie

Artykuł przedstawia funkcjonowanie Głównej Biblioteki Lekarskiej (GBL) w czasie pandemii COVID-19. Ukazuje rozwiązania i udogodnienia zastosowane przez bibliotekę w związku z sytuacją epidemiczną, pozwalające użytkownikom na bezpieczne korzystanie z usług i zbiorów GBL. Prezentuje statystyki usług zdalnych świadczonych przez bibliotekę: zestawień tematycznych literatury, usług reprograficznych, potwierdzeń udziału w publikacjach naukowych oraz wykorzystania bazy Polska Bibliografia Lekarska (PBL). Omawia zainteresowanie użytkowników zagadnieniami związanymi z COVID-19 i przedstawia materiały dotyczące pandemii znajdujące się w zbiorach GBL.

Keywords

medical libraries, COVID-19, library services, library materials, Central Medical Library

Introduction

The announcement of the epidemic in Poland resulted in changes and restrictions in the operation of libraries, which were unable to provide normal, in-library services for many months. Readers could not obtain on-site services or physically access book collections. Libraries, however, strove to safely provide users with all the materials and information they needed [1].

Serving users when they are unable to visit the facility in person is a difficult task. This forced libraries to seek new solutions, with e-services playing the most important role. Online services now account for the lion's share of library services. New solutions are being introduced to the current range of remote services. Library e-services are fully meeting user needs remotely – from the notification, through order and execution, to the delivery of materials or information to the ordering party. Due to the rise of remote services, the mediating role of libraries in accessing knowledge has acquired a new context. Various types of information services and resources are now provided online [2].

Electronic forms are an important element of e-services. If well prepared, they significantly improve the provision of library services. Forms posted on the CML website play an important role in its e-services. The simplest ones, such as <ask a librarian>, <propose adding something to the collection>, serve communication between users and librarians. With the help of more complex e-forms, such as <order topical literature compilation>, <order a copy>, users can place orders for various types of services [2].

The remote services offered by CML include: topical literature compilations; making copies of ordered library materials; searching for articles in online databases, electronic catalogs and

digitized card catalogs; confirming participation in scientific publications; ordering, reserving, borrowing and renewing books; providing access to certain electronic resources [2].

Thanks to e-services, libraries can operate and support users during epidemics, when physical access to them is restricted or entirely cut off. Modern systems, additional tools and facilitating measures that support the work of librarians in the field of online services are useful in these cases [3].

How CML operated during the pandemic

CML was closed to readers due to the COVID-19 epidemic on March 11, 2020; two days later it suspended operations until further notice. The library resumed operations on May 4, though without on-site services for readers. Until safety measures protecting users and employees were implemented, CML provided only remote services: topical literature compilations, copies of library materials and confirmation of participation in scientific publications. Books that had been borrowed were automatically renewed in the library system. Upon request, library card holders were provided with remote access to electronic databases subscribed by CML.

On October 1, 2020, the library resumed the provision of on-site user service in terms of borrowing and returning books, without free access to the book collection and the reading room. From November 9 to November 29, 2020, due to new government restrictions, CML suspended on-site reader services again, providing only remote services during this period.

On-site services were suspended again due to the worsening of the pandemic on March 15, 2021. They were resumed on May 10, 2021, on the same conditions as before (i.e. in terms of

borrowing and returning books, restricted physical access to book collections and the reading room). Books were borrowed and returned in compliance with the sanitary regime, after prior appointment.

A hybrid rotational work system was implemented in CML during three consecutive waves of the pandemic from March 2020 to May 2021.

In order to maintain all safety standards, the lending department was equipped with disinfecting liquid (non-touch application), screens, masks, visors and gloves for employees. Users had their temperature checked upon entering the building. Social distancing was instituted and the number of users per square meter was limited.

Topical literature compilations

CML users can remotely order literature compilations based on the Polish Medical Bibliography (PMB) and the Medline databases. Orders are placed using an electronic form on the library's website. After submitting an order, the user receives an automatically generated confirmation. The compilation, prepared in normal or express mode, is sent to the user by e-mail [4 p. 138]. For pharmaceutical companies, the library provides the service known as SDI (Selective Information Distribution), which consists in developing lists of publications on active substances – most often on side effects, interactions, toxicity, as well as efficacy and usage. This information is important for monitoring the safety of medicinal products, therefore the literature concerning each substance is searched every quarter in the bibliographic descriptions added to the database [5].

Literature search services are very popular, especially among medical students and pharmaceutical company employees, because they facilitate

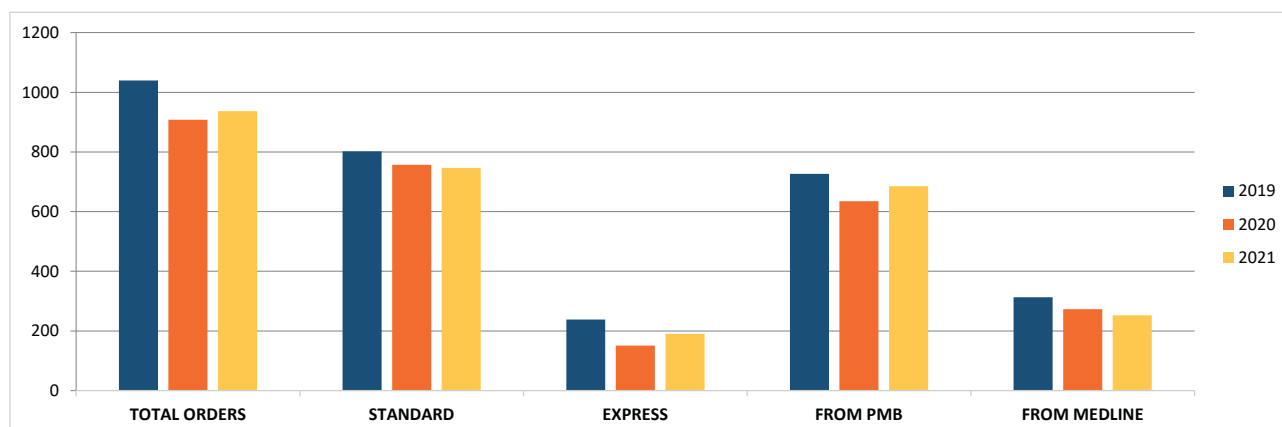

Chart 1. Number of literature compilations performed during 2019–2021. Source: CML

access to essential information, aid the correct selection of literature and shorten the time it takes to collect literature [4 p. 138]. CML generates over a 1000 literature compilations annually (chart 1); additionally, the literature on about 300 chemical substances is searched four times a year. About 70% of the compilations are drawn from PMB, and 30% from the Medline database.

The data presented below show the pandemic's impact on the number of literature compilations ordered. In 2020, there were 132 fewer than in 2019, a decline of about 13%. However, periodic closures of the institution should be considered as contributing to this decline. In 2021, the number of literature compilations increased only slightly, despite the introduction of remote work and absence of interruptions in the provision of services. A significant increase was noted in the case of express orders, which increased by approx. 26% in 2021 compared to 2020.

The number of compilations varied depending on the month (chart 2). This is mainly correlated with the months when master's and bachelor's theses are written. The most literature compilations were prepared in October, November,

December and January. In December 2020, despite the pandemic, about 63% more compilations were prepared than in December 2019.

Reprographic services

CML users can remotely order copies of documents. Orders for copies of library materials are made using the electronic form on the library website. Users must register before placing their first order. An order for copies goes to the administration panel of orders for making copies of CML materials, where it is registered. The user receives an automatically generated confirmation. In the order panel, users can check the stage of order fulfilment, view the history of their orders and update their data. The materials, prepared in standard or express mode, are received by users in the form of electronic copies (scans), photocopies or printouts [6], most often by e-mail, possibly on a CD/DVD or by conventional mail. If the ordered materials cannot be found in the CML, they are imported from another institution [5].

CML employees photocopy and scan tens of thousands of pages every year (chart 3). The chart

shows that paper copies are being replaced by electronic copies: the number of photocopies is decreasing, while the number of scans is increasing. During the pandemic, the number of copies made of documents, especially photocopies, decreased significantly – from 30,000 in 2019 to less than 18,000 in 2020 and about 13,000 in 2021.

Thousands of articles available in online journal databases are searched at CML every year (chart 4). In 2020, the number of article search orders decreased by over 35% compared to 2019. In 2021, the demand for the service was 16% higher than in 2020, but 26% lower than in 2019.

Confirmation of participation in scientific publications

CML provides the service of confirming participation in scientific publications – it is used by medical doctors who want to start a postgraduate internship or specialization. Users fill in and submit the relevant form available on the CML website, then the library confirms authorship or co-authorship of articles in journals included in the list of journals approved by the Ministry of

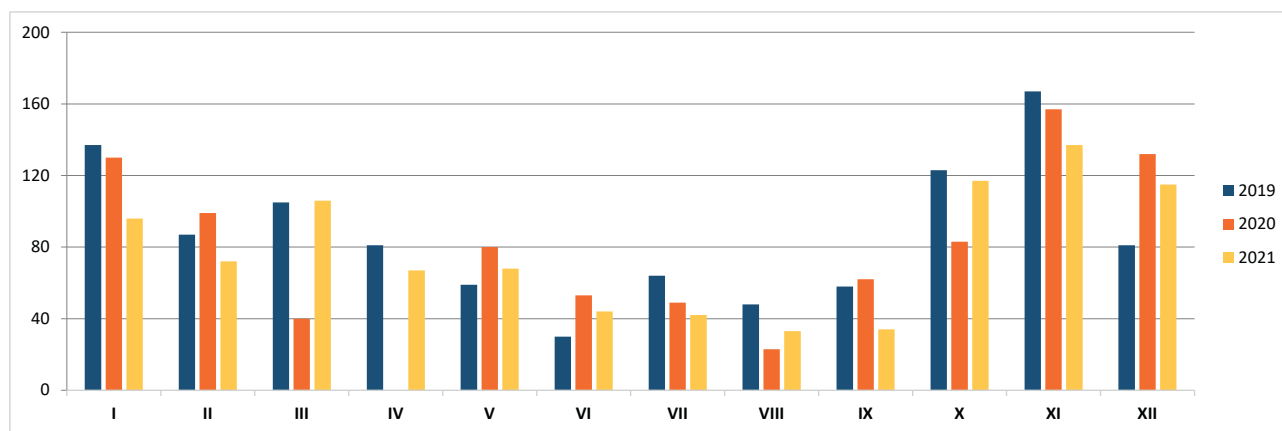

Chart 2. Number of literature compilations prepared by month during 2019–2021. Source: CML

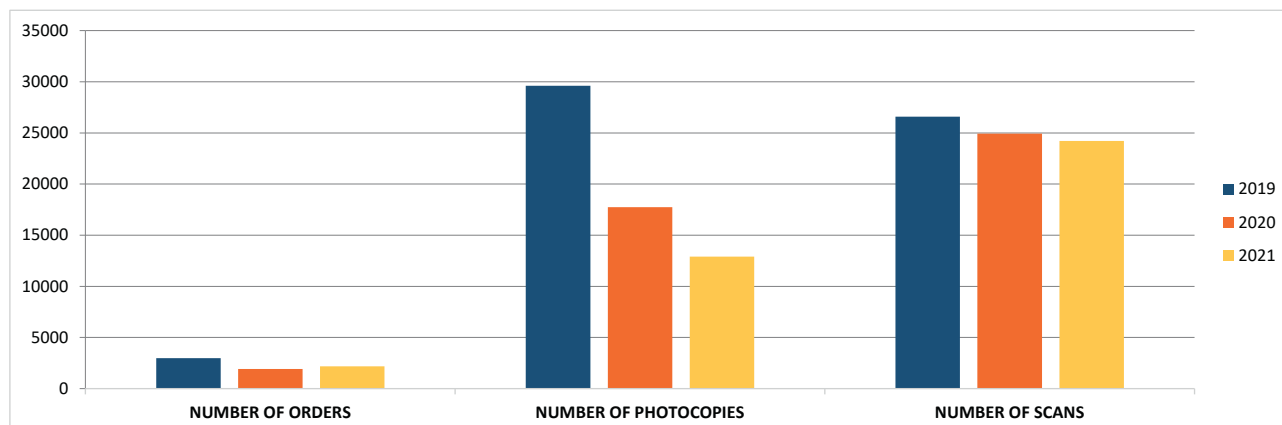

Chart 3. Number of orders, number of photocopies and number of scans, 2019–2021. Source: CML

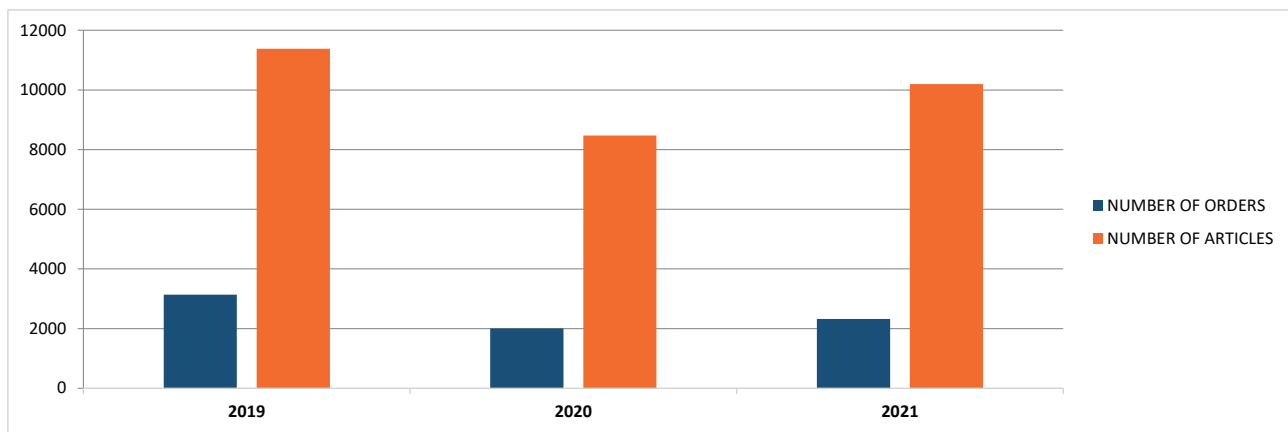

Chart 4. Number of orders and number of articles searched in online databases during 2019–2021. Source: CML

Education and Science. The full texts of the articles must be found in the literature in order to receive confirmation. CML searches its own collections as well as databases of foreign journals.

CML receives orders for confirmation of participation in publications from all over Poland [2, 5, 7]. This service is used by several hundred people every year (tab. 1). The pandemic did not affect the number of confirmations – the increased number of confirmations in 2020 and 2021 can be attributed to changes in legislation on professional development.

Tab. 1. Confirmations of participation in scientific publications. Source: CML

Year	2019	2020	2021
Number of persons	333	858	1014
Number of publications	1229	2782	3055

Access to PMB and Tez-MeSH databases

The Polish Medical Bibliography (PMB), established by CML, is made available free of charge at CML headquarters and its local branches; for a fee, it can be used by all interested institutions that sign a license agreement. Currently, the database is subscribed by several dozen institutions (universities, research institutes and pharmaceutical companies). It is widely used by the scientific information departments of medical libraries [8]. During the pandemic, CML enabled users to remotely access the PMB (similarly to other databases) using a password and login.

The PMB is very popular. Several hundred thousand search queries ending with results displayed are recorded every year (tab. 2). The statistics below

show that the pandemic impacted the number of searches, which fell by tens of thousands per year.

Tab. 2. Number of searches in the PMB database ending in a displayed result. Source: CML

Year	2019	2020	2021
Number of searches	199 712	133 751	105 742

The Tez-MeSH database, also established by CML, is used to compile material catalogs. CML makes it available free of charge to all interested institutions (currently 35) after signing a license agreement. Tez-MeSH passwords are also available in the interchangeable format MARC 21 [9].

CML enables many universities and institutes to use the PMB and Tez-MeSH databases via proxy or HAN servers. Thanks to this, employees and students have access to these databases from their homes, making it easier for them to work and learn remotely.

Literature reviews for superior state institutions

On the basis of the literature in the PMB, Medline and PubMed databases, CML performs literature reviews for the needs of superior state institutions (e.g. the Ministry of Health) on current issues in the fields of medicine, pharmacoeconomics and health policy [8]. The library prepares a dozen or so such analyses annually (tab. 3), each of which takes about 3 weeks.

Tab. 3. Literature reviews prepared for superior state institutions. Source: CML

Year	2019	2020	2021
Number of literature reviews	6	10	5

Other remote services offered by CML

CML offers remote access to the IBUK Libra book database, which includes a wide selection of academic and scientific books as well as advice publications, dictionaries and guides. The books can be accessed via web browser, without the need to install an additional application. The database allows users to take notes, add bookmarks and search text for desired phrase and tag fragments [10]. CML users are increasingly using e-books from IBUK Libra.

Materials on COVID-19 at CML

Interest in the SARS-CoV-2 virus and COVID-19 disease is high, also among CML users. To respond to this need, the library has enriched its book collection on the subject: by the end of 2021, it acquired 33 books on COVID-19 (21 published in 2020 and 12 in 2021). CML users can also access several hundred e-books on COVID via online databases provided by the library.

Pandemic-related articles are first added to the PMB so that the most up-to-date literature compilations on the subject can be prepared. By the end of 2021, a total of 833 articles relating to COVID-19 were added to the database (tab. 4).

Tab. 4. Articles on COVID-19 added to the PMB database. Source: CML

Year	2019	2020	2021
Number of articles	14	430	389

The number of literature compilations on SARS-CoV-2 has increased from 9 in 2020 to 45 in 2021. Over 80% of the compilations have been ordered by nursing students writing their master's theses. A significant proportion

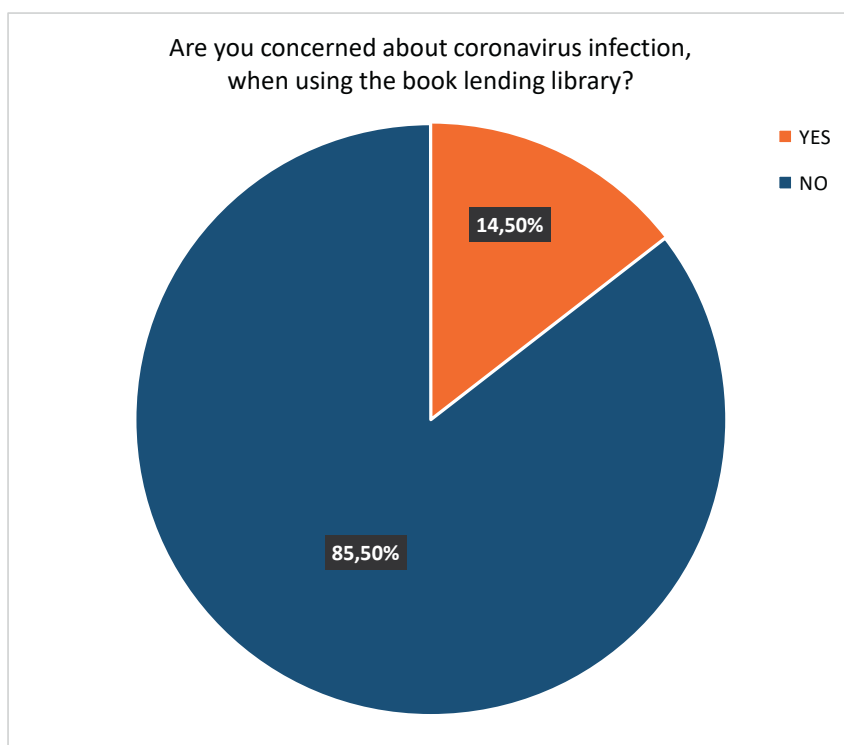

Chart 5. Fears of getting infected by the coronavirus in the library [11]

of the compilations relate to on-the-job stress suffered by medical personnel in connection with the COVID-19 pandemic. Here are some examples of the literature compilation topics ordered: the impact of SARS-CoV-2 on the quality of nurses' job performance; assessing the level of anxiety and coping with stress caused by the COVID-19 pandemic; new stress-causing factors among medical units during the SARS-CoV-2 pandemic; the impact of factors related to the COVID-19 pandemic on increasing the incidence of occupational burnout in nurses; the impact of the COVID-19 pandemic on the mental state of society and medical groups; psychological problems of nursing personnel in the time of SARS-CoV-2.

On the basis of Medline and PMB databases, analyses were prepared for superior state institutions on whether it makes sense to prepare for further epidemics similar to SARS-CoV-2 and the risks associated with vaccines and mass vaccination against COVID-19.

CLM has generated 349 electronic copies of articles relating to SARS-CoV-2 and COVID-19: 80 in 2020 and 269 in 2021.

A survey was conducted at the CML Branch in the city of Piotrków Trybunalski on readers' concerns about using the lending department and reading room during the pandemic and the preferred form of obtaining materials (electronic

or conventional). There were 214 respondents, mostly nurses, paramedics and doctors. Almost 60% of respondents preferred the electronic version of the materials; over 85% declared they were not afraid of coronavirus infection when using the library (chart 5). Respondents gave the following reasons for their views: "By using disinfectants and personal protection, you can minimize the risk", "Contact with a book alone is not dangerous", "Compliance with epidemiological rules is sufficient", "Maintaining a sanitary regime is enough", "I face a greater risk of infection at work". According to the respondents, it is the librarian who assumes greater risk by coming into contact with users, who are healthcare professionals [11].

Summary

The COVID-19 situation was a major challenge for all libraries. Novel solutions needed to be prepared and implemented as rapidly as possible in order to provide users with access to information, materials and services. Thanks to CML's remote services it was able – like many other libraries – to function and support users despite the pandemic and associated restrictions. Employee dedication enabled the library to operate effectively and provide efficient service to users in the difficult new reality.

Wstęp

Ogłoszenie stanu epidemii w Polsce doprowadziło do zmian i ograniczeń w działalności bibliotek, które przez wiele miesięcy nie mogły realizować usług stacjonarnych. Niemożliwe były stacjonarna obsługa czytelnika i udostępnianie księgozbiorów. Biblioteki starały się jednak w bezpieczny sposób dostarczać użytkownikom potrzebne materiały i udzielać wszystkich niezbędnych informacji [1].

Obsługiwanie użytkowników, gdy nie mogą oni osobiście odwiedzić placówki, jest trudnym zadaniem. Zmusiło to biblioteki do szukania nowych rozwiązań, spośród których najistotniejszą rolę odgrywają e-usługi. Stanowią one obecnie główną część działalności usługowej bibliotek. Wprowadzane są nowe rozwiązania pozwalające na poszerzenie oferty usług zdalnych. W e-usługach potrzeba użytkownika zostaje w całości zrealizowana zdalnie – od zgłoszenia, przez zamówienie i wykonanie, aż po dostarczenie materiałów czy informacji zamawiającemu. Za sprawą oferty usług zdalnych pośrednictwo bibliotek w dostępie do wiedzy zyskało nowy kontekst. Przez Internet świadczy się różnego typu usługi informacyjne oraz udostępnia zasoby [2].

Ważnym elementem e-usług są formularze elektroniczne. Dobrze przygotowane znacznie usprawniają realizację usług bibliotecznych. W e-usługach GBL istotną rolę odgrywają formularze zamieszczone na stronie WWW. Najprostsze, typu <zapytaj bibliotekarza>, <zaproponuj do zbiorów>, służą komunikowaniu się użytkownika z bibliotekarzem. Za pomocą bardziej złożonych, takich jak <zamów zestawienie tematyczne>, <zamów kopię>, użytkownicy składają zamówienia na różnego typu usługi [2].

Do usług zdalnych świadczonych przez GBL należą: realizacja tematycznych zestawień literatury; wykonywanie kopii zamówionych materiałów bibliotecznych; wyszukiwanie artykułów w bazach online, katalogach elektronicznych i zdigitalizowanych katalogach kartkowych; potwierdzanie udziału w publikacjach naukowych; zamawianie, rezerwowanie, prolongowanie i wypożyczanie książek; zapewnienie dostępu do niektórych zasobów elektronicznych [2].

Dzięki e-usługom biblioteki mogą funkcjonować i obsługiwać użytkowników w czasie pandemii, zarówno w okresach ograniczonej dostępności dla czytelników, jak i zamknięcia placówek. Przydatne są tu nowoczesne systemy, dodatkowe narzędzia i udogodnienia, które wspomagają pracę bibliotekarzy w zakresie obsługi online [3].

Funkcjonowanie GBL w czasie pandemii

11 marca 2020 r., w związku z epidemią COVID-19, GBL została zamknięta dla czytelników, a 13 marca zawieszono działalność do odwołania. 4 maja 2020 r. działalność wznowiono, ale bez stacjonarnej obsługi czytelników. Do momentu wdrożenia rozwiązań zapewniających bezpieczeństwo czytelnikom i pracownikom GBL realizowała tylko usługi zdalne: tematyczne zestawienia literatury, kopie z materiałów bibliotecznych i potwierdzenia udziału w publikacjach naukowych. Książki wypożyczone przez czytelników były prolongowane automatycznie w systemie bibliotecznym. Zainteresowanym osobom mającym kartę biblioteczną zapewniono zdalny dostęp do elektronicznych baz subskrybowanych przez GBL.

Od 1 października 2020 r. biblioteka wznowiła stacjonarną obsługę czytelników w zakresie wypożyczeń i zwrotów książek, bez wolnego dostępu do księgozbioru i możliwości korzystania z czytelni. Od 9 do 29 listopada 2020 r., w związku z nowymi obostrzeniami, GBL ponownie zawiesiła stacjonarną obsługę czytelników i świadczyła tylko usługi zdalne.

Wskutek zaostrzenia sytuacji epidemicznej 15 marca 2021 r. nastąpiło kolejne zawieszenie obsługi stacjonarnej. Została ona wznowiona 10 maja 2021 r. – na analogicznych zasadach jak wcześniej, czyli w zakresie wypożyczeń i zwrotów książek, bez wolnego dostępu do księgozbioru i możliwości korzystania z czytelni. Wypożyczenia i zwroty książek odbywały się z zachowaniem reżimu sanitarnego, po uprzednim umówieniu wizyty.

Od marca 2020 r. do maja 2021 r. – w okresie, na który przypadły trzy kolejne fale epidemiczne – w GBL wprowadzono hybrydowo-rotacyjny system pracy.

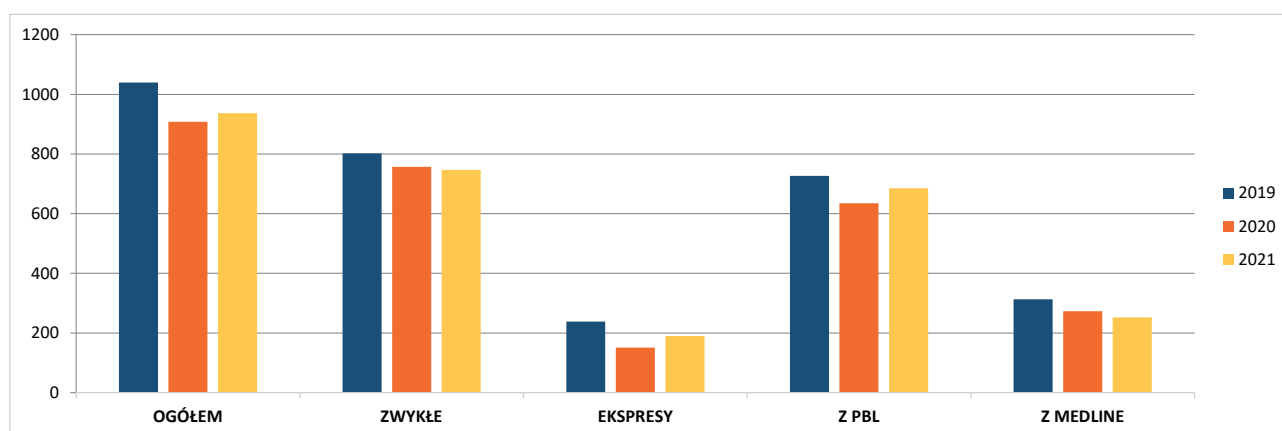
W celu zachowania wszystkich standardów bezpieczeństwa wypożyczalnię wyposażono w płyn dezynfekujący (aplikowany bezdotykowo), przesłony, maseczki, przyłbice i rękawiczki dla pracowników. Użytkownikom wchodzącym do budynku sprawdzano temperaturę. Przestrzegano zasad dystansu społecznego i ograniczenia liczby osób na 1 m².

Zestawienia tematyczne literatury

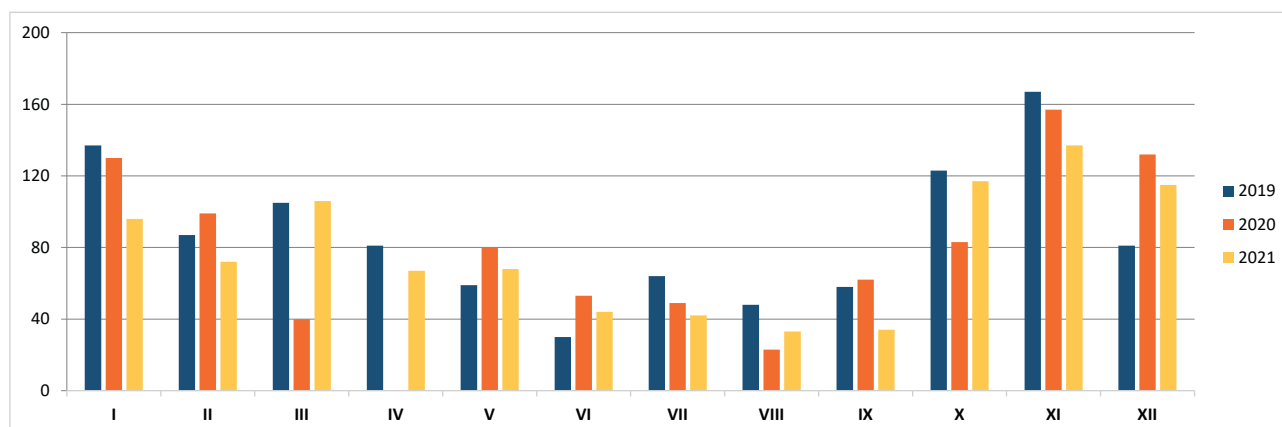
Użytkownicy GBL mogą zdalnie zamawiać tematyczne zestawienia literatury, które są wykonywane

na podstawie Polskiej Bibliografii Lekarskiej (PBL) i bazy Medline. Zamówienia składa się za pomocą elektronicznego formularza zamieszczonego na stronie WWW. Po przesłaniu zamówienia użytkownik otrzymuje wygenerowane automatycznie potwierdzenie. Zestawienie, przygotowane w trybie zwykłym lub ekspresowym, wysyłane jest do użytkownika pocztą elektroniczną [4 s. 138]. Na potrzeby firm farmaceutycznych biblioteka realizuje usługę SDI (selektywna dystrybucja informacji), która polega na opracowywaniu wykazów literatury o substancjach czynnych – najczęściej o działaniach niepożądanych, interakcjach, toksyczności oraz skuteczności i zastosowaniu. Są to informacje istotne dla monitorowania bezpieczeństwa stosowania produktów leczniczych, dlatego literatura dotycząca każdej substancji jest przeszukiwana co kwartał w opisach bibliograficznych dodanych do bazy [5].

Usługi wyszukiwania literatury cieszą się dużym zainteresowaniem, zwłaszcza wśród studentów uczelni medycznych i firm farmaceutycznych, ponieważ ułatwiają dotarcie do potrzebnych informacji, pomagają w trafnym doborze piśmiennictwa i skracają czas gromadzenia literatury [4 s. 138]. Rocznie w GBL powstaje nawet

Wyk. 1. Liczba zestawień tematycznych wykonanych w latach 2019–2021. Opracowanie własne

Wyk. 2. Liczba zestawień tematycznych wykonanych w poszczególnych miesiącach w latach 2019–2021. Opracowanie własne

ponad 1000 zestawień tematycznych (wykr. 1), ponadto czterokrotnie przeszukuje się literaturę poświęconą ok. 300 substancjom chemicznym. Około 70% zestawień wykonywanych jest z PBL, a 30% – z bazy Medline.

Przedstawione niżej dane statystyczne wskazują, że pandemia wpłynęła na liczbę zamawianych zestawień tematycznych. W roku 2020 wykonano o 132 zestawienia mniej niż w 2019, co stanowiło ok. 13-procentowy spadek. Należy jednak wziąć pod uwagę okresowe zamknięcie instytucji. W 2021 r. odnotowano tylko niewielki wzrost liczby zestawień, mimo wprowadzonej pracy zdalnej i braku przerw w świadczeniu usług. Znaczny wzrost stwierdzono w przypadku zamówień ekspresowych, których w roku 2021 wykonano ok. 26% więcej niż w 2020.

Liczba przygotowywanych zestawień różni się w zależności od miesiąca (wykr. 2). Ma to związek głównie z cyklem powstawania prac magisterskich i licencjackich. Najwięcej zestawień tematycznych wykonywanych jest w październiku, listopadzie, grudniu i styczniu. W grudniu 2020 r. mimo pandemii wykonano ok. 63% więcej zestawień niż w grudniu 2019 r.

Usługi reprograficzne

Użytkownicy GBL mogą zdalnie zamawiać kopie dokumentów. Zamówienia na kopie materiałów bibliotecznych składa się za pomocą formularza elektronicznego na stronie WWW. Przy pierwszym zamówieniu użytkownik musi się zarejestrować. Przesłane zamówienie trafia do panelu administracyjnego zamówień na wykonanie kopii z materiałów GBL i jest rejestrowane. Użytkownik otrzymuje wygenerowane automatycznie potwierdzenie. W panelu zamówień może sprawdzić, na jakim etapie realizacji jest zamówienie, przeglądać historię realizacji własnych zamówień i aktualizować swoje dane. Materiały, przygotowywane w trybie zwykłym lub ekspresowym, użytkownicy otrzymują w formie kopii elektronicznych (skanów), kserokopii lub wydruków [6], najczęściej pocztą elektroniczną, ewentualnie na płycie CD/DVD albo pocztą tradycyjną. Jeśli zamówionych materiałów nie ma w GBL, są one sprowadzane z innych instytucji [5].

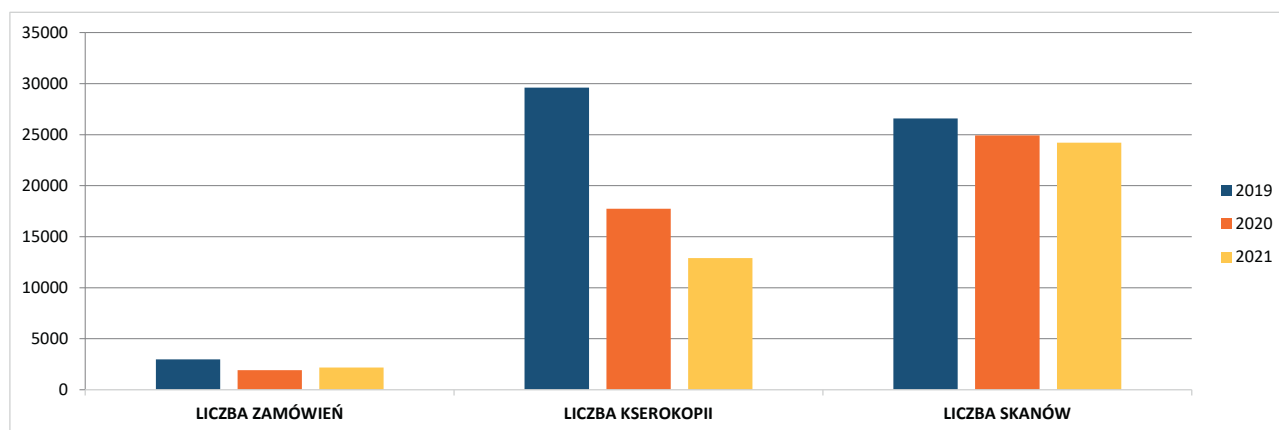
Rocznie pracownicy biblioteki wykonują kilkadziesiąt tysięcy stron kserokopii i skanów (wykr. 3). Można zauważyć, że z upływem czasu kopie papierowe są wypierane przez kopie

elektroniczne. Liczba kserokopii maleje, natomiast liczba skanów wzrasta. W okresie pandemii znacznie zmniejszyła się liczba wykonanych kopii dokumentów, zwłaszcza kserokopii – odnotowano tu spadek z 30 tys. w roku 2019 do niecałych 18 tys. w 2020 i ok. 13 tys. w 2021.

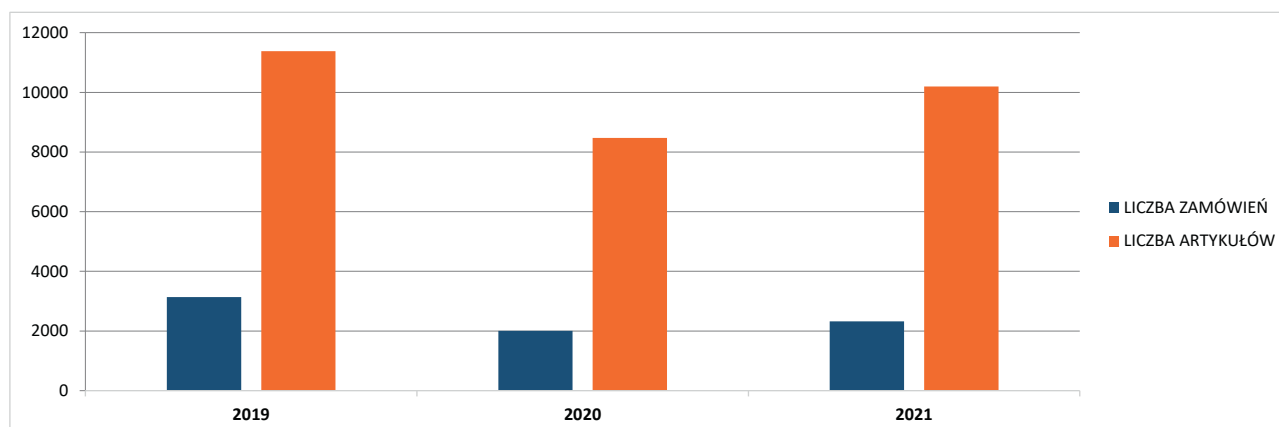
Każdego roku w GBL wyszukiwanych jest od kilku do kilkunastu tysięcy artykułów dostępnych w bazach czasopiśmienniczych online (wykr. 4). W 2020 r. liczba zleceń na wyszukiwanie artykułów zmniejszyła się o ponad 35% w porównaniu z rokiem 2019. W 2021 r. zapotrzebowanie na usługę było o 16% wyższe w porównaniu z rokiem 2020, ale o 26% niższe w stosunku do roku 2019.

Potwierdzenie udziału w publikacjach naukowych

GBL świadczy usługę potwierdzania udziału w publikacjach naukowych – korzystają z niej lekarze, którzy chcą rozpocząć staż podyplomowy lub specjalizację. Użytkownicy wypełniają i przysyłają dostępny na stronie formularz, a biblioteka potwierdza autorstwo i współautorstwo publikacji w czasopismach figurujących w wykazie

Wykr. 3. Liczba zamówień, kserokopii i skanów wykonanych w latach 2019–2021. Opracowanie własne

Wykr. 4. Liczba zamówień i artykułów z baz online wyszukiwanych w latach 2019–2021. Opracowanie własne

czasopism punktowanych Ministerstwa Edukacji i Nauki. Do potwierdzenia wymagane jest odnalezienie w piśmiennictwie pełnych tekstów artykułów. Przeszukiwane są zbiory własne GBL oraz bazy czasopism zagranicznych.

Zamówienia na potwierdzenie udziału w publikacjach GBL otrzymuje z całej Polski [2, 5, 7]. Rocznie z usługi korzysta kilkaset osób (tab. 1). Pandemia nie miała wpływu na liczbę potwierdzeń – jej wzrost w 2020 i 2021 r. związany był ze zmianami w ustawodawstwie dotyczącymi doskonalenia zawodowego.

Tab. 1. Potwierdzenia udziału w publikacjach naukowych. Opracowanie własne

Rok	2019	2020	2021
Liczba osób	333	858	1014
Liczba publikacji	1229	2782	3055

Udostępnianie baz PBL i Tez-MeSH

Tworzona przez GBL Polska Bibliografia Lekarska jest udostępniana bezpłatnie w siedzibie GBL i oddziałach terenowych biblioteki, natomiast odpłatnie mogą z niej korzystać wszystkie zainteresowane instytucje, które podpiszą umowę licencyjną. Obecnie bazę prenumeruje kilkadziesiąt instytucji (uczelnie wyższe, instytuty naukowe i firmy farmaceutyczne). Jest ona szeroko wykorzystywana przez działy informacji naukowej bibliotek medycznych [8]. W czasie pandemii GBL umożliwia użytkownikom zdalny dostęp do PBL (podobnie jak do innych baz) – przy użyciu hasła i loginu.

PBL cieszy się dużym zainteresowaniem. Każdego roku odnotowywanych jest kilkaset tysięcy zapytań wyszukiwawczych zakończonych wyświetleniem wyniku (tab. 2). Poniższe dane statystyczne wskazują, że pandemia wpłynęła na liczbę wyszukiwań, która spadła o kilkadziesiąt tysięcy rocznie.

Tab. 2. Liczba wyszukiwań w bazie PBL zakończonych wyświetleniem wyniku. Opracowanie własne

Rok	2019	2020	2021
Liczba wyszukiwań	199 712	133 751	105 742

Tworzona przez GBL baza Tez-MeSH, wykorzystywana przy sporządzaniu katalogów rzeczowych, jest bezpłatnie udostępniana wszystkim zainteresowanym instytucjom po podpisaniu umowy licencyjnej (obecnie jest to 35 instytucji). Hasła Tez-MeSH dostępne są również w formie wy-miennym MARC 21 [9].

GBL umożliwia wielu uczelniom czy instytutom korzystanie z baz PBL lub Tez-MeSH przez serwery proxy bądź HAN. Dzięki temu pracownicy i studenci mają dostęp do baz w domu, co ułatwia im pracę i naukę zdalną.

Przeglądy literatury na potrzeby instytucji zwierzchnich

Na podstawie literatury zawartej w PBL oraz bazach Medline i PubMed wykonywane są na potrzeby instytucji zwierzchnich (np. Ministerstwa Zdrowia) analizy dotyczące aktualnych zagadnień problemowych z zakresu medycyny, farmakoekonomiki i polityki zdrowotnej [8]. Rocznie powstaje od kilku do kilkunastu analiz (tab. 3), a przygotowanie jednej zajmuje ok. 3 tygodni.

Tab. 3. Analizy wykonywane dla instytucji zwierzchnich. Opracowanie własne

Rok	2019	2020	2021
Liczba analiz	6	10	5

Inne usługi zdalne GBL

Zdalnie udostępniana jest baza książek IBUK Libra, która zawiera szeroki wybór podręczników akademickich i książek naukowych oraz poradników, słowników i przewodników. Książki dostępne są przez przeglądarkę WWW, bez konieczności instalowania dodatkowych aplikacji. Baza daje możliwość robienia notatek, dodawania za-kładek, przeszukiwania tekstu pod kątem żądanej frazy i tagowania fragmentów [10]. Użytkownicy GBL coraz częściej korzystają z książek elektronicznych zamieszczonych w IBUK Libra.

Tematyka COVID-19 w GBL

Zainteresowanie wirusem SARS-CoV-2 i chorobą COVID-19 jest duże, dotyczy to także użytkowników GBL. Wychodząc naprzeciw potrzebom, biblioteka wzbogaciła swój księgozbiór: do końca 2021 r. zakupiono 33 książki poświęcone COVID-19 – 21 pozycji wydanych w 2020 r. i 12 z 2021 r. Użytkownicy GBL mogą również korzystać z kilkuset książek elektronicznych dotyczących COVID, które znajdują się w bazach online udostępnianych przez bibliotekę.

Artykuły związane z pandemią są wprowadzane do PBL w pierwszej kolejności, tak aby można było przygotowywać jak najbardziej aktualne zestawienia tematyczne. Do końca 2021 r. do

bazy dodano 833 artykuły o tematyce związanej z COVID-19 (tab. 4).

Tab. 4. Artykuły na temat COVID-19 wprowadzone do bazy PBL. Opracowanie własne

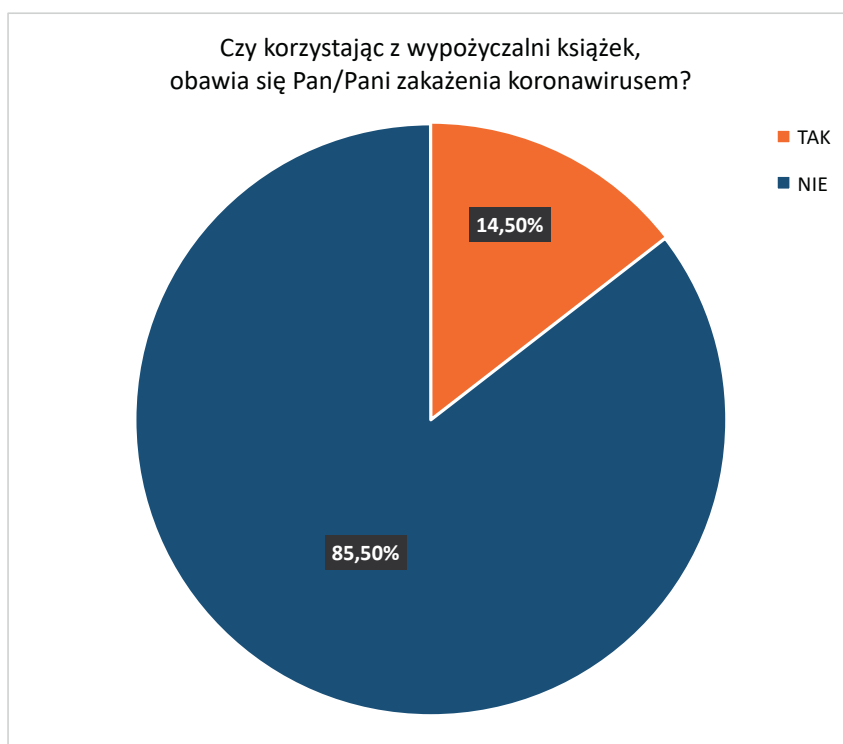
Rok	2019	2020	2021
Liczba artykułów	14	430	389

Sukcesywnie zwiększa się liczba zestawień tematycznych dotyczących SARS-CoV-2. W 2020 r. wykonano ich 9, a w 2021 r. – już 45. Ponad 80% zestawień zamawianych jest przez studentów pielęgniarstwa na potrzeby prac magisterskich. Znaczna część tematów odnosi się do stresu w pracy personelu medycznego w związku z pandemią COVID-19. Oto przykładowe tematy zestawień tematycznych: wpływ występowania SARS-CoV-2 na jakość pracy pielęgniarki; ocena poziomu lęku i sposób radzenia sobie ze stresem spowodowanym pandemią COVID-19; nowe czynniki stresogenne wśród zespołów medycznych podczas pandemii wywołanej przez SARS-CoV-2; wpływ czynników związanych z pandemią COVID-19 na zwiększenie występowania wypalenia zawodowego pielęgniarek; oddziaływanie pandemii COVID-19 na stan psychiczny społeczeństwa i grup medycznych; problemy psychologiczne personelu pielęgniarstwa w dobie SARS-CoV-2.

Na podstawie baz Medline i PBL opracowano dla instytucji zwierzchnich analizy dotyczące zasadności przygotowania się na kolejne epidemie podobne do SARS-CoV-2 oraz zagrożeń związanych ze szczepionkami i masowymi szczepieniami przeciw COVID-19.

Elektronicznych kopii artykułów dotyczących SARS-CoV-2 i COVID-19 wykonano ogółem 349: w 2020 r. – 80, a w 2021 r. – 269.

W Oddziale GBL w Piotrkowie Trybunalskim została przeprowadzona ankieta na temat obaw czytelników odnośnie do korzystania z wypożyczalni i czytelników w czasach pandemii oraz preferowanej formy pozyskiwania materiałów (elektroniczna czy tradycyjna). Przebadano 214 osób – w większości pielęgniarek, ratowników medycznych i lekarzy. Prawie 60% respondentów preferowało wersję elektroniczną materiałów, a ponad 85% zadeklarowało, że nie obawia się zakażenia koronawirusem w trakcie korzystania z usług w bibliotece (wykr. 5). Ankietowani argumentowali to następująco: „Stosując środki dezynfekcji i ochrony indywidualnej, można zminimalizować zagrożenie”, „Sam kontakt z książką nie jest niebezpieczny”, „Przestrzeganie zasad epidemiologicznych jest wystarczające”,

Wykr. 5. Obawy przed zakażeniem się koronawirusem w bibliotece [11]

„Zachowanie reżimu sanitarnego wystarczy”, „Większe zagrożenie zakażenia mam w pracy”. Według respondentów to bibliotekarz podejmuje większe ryzyko, kontaktując się z użytkownikami – pracownikami ochrony zdrowia [11].

Podsumowanie

Sytuacja związana z COVID-19 stanowiła duże wyzwanie dla wszystkich bibliotek. Konieczne było jak najszybsze przygotowanie i wdrożenie nowych rozwiązań w celu zapewnienia użytkownikom dostępu do informacji, materiałów i usług. Dzięki usługom zdalnym GBL, podobnie jak wiele innych bibliotek, mogła funkcjonować i obsługiwać użytkowników mimo pandemii i ograniczeń. Zaangażowanie pracowników pozwoliło na efektywne działanie instytucji i sprawną obsługę użytkowników w trudnej nowej rzeczywistości.

REFERENCE LIST

- Nawrocka M, Piwońska I. Funkcjonowanie BG WAT podczas epidemii Covid-19. *Głos Akademicki : Pismo pracowników i studentów*. 2020;24(5–6):38–40.
- Fryzowska-Chrobot I, Giermaziak W. Usługi zdalne świadczone przez biblioteki naukowe na przykładzie Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie. In: Wojciechowska M, Cyrklaff-Gorczyca M, editors. *Mobilnie, interaktywnie, kompetentnie : usługi, media i technologie informacyjno-komunikacyjne w nowoczesnej bibliotece*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe i Edukacyjne SBP; 2019. p. 82–91.
- Nawrocka M, Piwońska I. Wpływ COVID-19 na funkcjonowanie Biblioteki Głównej WAT. *Głos Akademicki : Pismo pracowników i studentów*. 2020;24(10):38–40.
- Partyka J, Urbańska A. Tematyczne zestawienie literatury jako odpowiedź na zapotrzebowanie informacyjne w środowisku medycznym. In: Taraszkiewicz B, editor. *Ekologia informacji a kultura informacyjna społeczeństwa*. Słupsk: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Zarząd Oddziału ; Biblioteka Uczelniana Akademii Pomorskiej; 2016. p. 134–9.
- Giermaziak W, Fryzowska-Chrobot I. Wielowymiarowość usług biblioteczno-informacyjnych świadczonych przez Główną Bibliotekę Lekarską w Warszawie. In: Wojciechowska M, editor. *Multibibliotekarstwo*. Warszawa: Wydawnictwo SBP; 2018. p. 171–9.
- Zarządzenie Nr 9/2021 Dyrektora Głównej Biblioteki Lekarskiej z dnia 20.07.2021 r. w sprawie opłat pobieranych w Głównej Bibliotece Lekarskiej im. Stanisława Konopki w Warszawie.
- Potwierdzenie udziału w publikacjach naukowych [Internet]. *Główna Biblioteka Lekarska im. Stanisława Konopki w Warszawie*; [cited 17.06.2022.] Available from: <https://www.gbl.waw.pl/p/potwierdzenie-udzialu-w-publikacjach-naukowych>
- Ubysz D, Giermaziak W. „Polska Bibliografia Lekarska” w dobie rozwoju informatyzacji. Funkcjonalność bazy a potrzeby i oczekiwania użytkowników. In: Włodarczyk B, Woźniak-Kasperek J, editors. *Bibliografie specjalne : rozwój i otwartość*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR; 2018. p. 149–62.
- Ubysz D, Fryzowska-Chrobot I, Giermaziak W. Baza Tez-MeSH jako efektywne narzędzie do opracowania rzeczowego i wyszukiwania informacji z zakresu medycyny i nauk pokrewnych. *Zarządzanie Biblioteką*. 2019;11(1):59–73.
- Książki w moich bibliotekach [Internet]. *IBUK Libra*; [cited 17.06.2022.] Available from: <https://libra.ibuk.pl/>
- Kasprzyczka A. Czytelnicтво wśród personelu medycznego w dobie pandemii koronawirusa. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej*. 2021;52(376):45–53.

Dorota Ubysz

Central Medical Library, Warsaw, Poland
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4724-1413>
 Correspondence: d.ubysz@gbl.waw.pl

Wojciech Giermaziak

Central Medical Library, Warsaw, Poland
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7263-4825>
 Correspondence: sekretariat@gbl.waw.pl